

Urška Kranjc: Knjižnice za trajnostno prihodnost

V času podnebnih sprememb imajo tudi knjižnice pomembno vlogo. Niso samo prostori znanja, ampak postajajo aktivni soustvarjalci trajnostne prihodnosti. Kot del javne infrastrukture imajo možnost in odgovornost, da s preprostimi, a učinkovitimi ukrepi prispevajo k večjim spremembam. Njihova moč ni le v dostopu do informacij, temveč tudi v sposobnosti, da s svojim zgledom in delovanjem vplivajo na okolje in skupnost.

Osrednja tema predavanja je **ogljčni odtis** – koncept, ki označuje količino emisij toplogrednih plinov, povezanih z določenimi dejavnostmi. Govorili bomo o tem, zakaj je njegovo merjenje pomembno in kako se tega lotevajo organizacije. Udeleženci bodo spoznali tri glavne vire emisij: neposredne (npr. iz kurjenja goriva), posredne (npr. poraba elektrike) in posredne iz storitev (npr. vpliv dobaviteljev ali potovanj). Ključno sporočilo je, da merjenje emisij ni cilj samo po sebi, temveč izhodišče za ukrepanje. Kar lahko izmerimo, lahko tudi izboljšamo.

Predavateljica poudarja, da knjižnice ne potrebujejo popolnih rešitev – dovolj je začeti preprosto. Prvi koraki lahko vključujejo pregled porabe energije, zamenjavo razsvetljave z energetsko učinkovitejšo, zmanjševanje količine odpadkov ali uvajanje trajnostnih delovnih navad. Vsaka knjižnica lahko najde način, ki ji najbolj ustreza glede na svoje zmogljivosti in možnosti.

Pomemben del predavanja bo namenjen tudi širšemu vplivu knjižnic – preko izobraževalnih programov, dogodkov, razstav, ozaveščevalnih vsebin in sodelovanja s skupnostjo lahko knjižnice pomembno prispevajo k oblikovanju okoljsko ozaveščenih državljanov. S svojim delovanjem lahko navdihujejo uporabnike in partnerje spodbujajo k spremembam.

Zaključna misel je jasna in spodbudna: ne gre za to, da bi bile knjižnice popolne – gre za to, da se premikajo naprej. Vsak majhen korak k večji trajnosti šteje. Tudi v knjižnici.

Jošt Derlink: Madame Bovary in vrtalnik pod isto streho: Knjižnice stvari kot nova razsežnost javnih knjižnic

Predavanje bo osvetlilo vlogo splošnih knjižnic kot aktivnih soustvarjalk trajnostne prihodnosti skozi vzpostavljanje t. i. *knjižnic reči* – inovativnih prostorov, kjer si uporabniki lahko izposodijo raznolike uporabne predmete namesto, da bi jih kupovali. Ta koncept predstavlja svež način delovanja knjižnic, ki presega tradicionalno poslanstvo posredovanja znanja in informacij, ter jih utrjuje kot sodobna središča skupnosti.

Knjižnice stvari podpirajo načela trajnosti, saj prispevajo k zmanjševanju potrošnje, manjšanju količine odpadkov in spodbujanju kulture deljenja. Uporabnikom omogočajo dostop do predmetov, ki jih potrebujejo le občasno, hkrati pa jih ozaveščajo o bolj odgovorni in racionalni uporabi virov.

Poudarjen je pomen splošnih knjižnic kot zaupanja vrednih in dostopnih prostorov, ki z obstoječo infrastrukturo, organizacijskimi zmogljivostmi in družbenim kapitalom predstavljajo idealno okolje za tovrstne pobude. Predstavljena bosta tudi dva slovenska primera dobre prakse – Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto – ki sta kot prvi v Sloveniji vzpostavili knjižnice reči. Poleg tega bodo predstavljene tudi »Poprav'c delavnice«, ki temeljijo na modelu Repair Café – obiskovalci pod mentorstvom strokovnjakov popravljajo elektronske naprave, hkrati pa pridobivajo nova znanja in soustvarjajo okolju prijaznejšo skupnost.

V drugem delu predavanja bodo predstavljeni ključni koraki za vzpostavitev knjižnice reči. Začetek vključuje raziskavo potreb skupnosti, sledi oblikovanje sistema izposoje in pogojev uporabe. Nadaljnji koraki zajemajo prilagoditev prostorov ter organizacijo dela, vključno s kadrovsko podporo, in pridobivanje kakovostnih, vzdržljivih ter popravljivih predmetov.

Predavanje poudarja, da lahko knjižnice z vključevanjem inovativnih trajnostnih praks pomembno prispevajo h krepitvi lokalne skupnosti, soustvarjanju delitvene ekonomije in razvoju okoljsko ozaveščenega vedenja.

Laura Vnuk: Storytelling

Predavanje z naslovom *»Kako doseči ljudi s svojo zgodbo?«* je posvečeno vlogi pripovedovanja zgodb kot izjemno učinkovitemu orodju za komuniciranje z javnostjo. V ospredju je bila ideja, da zgodbe niso zgolj način prenosa informacij, temveč predvsem sredstvo, s katerim vzpostavljamo čustvene in intelektualne povezave, vzbujamo empatijo, spodbujamo k razmisleku in dejanjem ter omogočamo boljše pomnjenje sporočil.

Zgodba je predstavljena kot strukturirano potovanje z začetkom, sredino in koncem, v katerem nastopajo prepoznavni liki, izzivi, čustva in rešitve. Ključ do učinkovitega pripovedovanja je v jasnem sporočilu, ki ga zgodba prenaša. Njena moč se kaže v tem, da lahko poenostavi kompleksne vsebine, občinstvu približa abstraktne ideje in omogoči identifikacijo s tematiko, ki bi sicer lahko ostala oddaljena ali prezrta.

Ustvarjanje močne zgodbe zahteva jasno zastavljen namen, preprost in razumljiv jezik, avtentične osebe in tematiko, ki je relevantna za ciljno skupino. Zgodbe morajo biti resnične, verodostojne in etično premišljene. V tem kontekstu je izpostavljen tudi pomen kulturne občutljivosti, pridobivanja soglasij oseb, katerih zgodbe pripovedujemo, spoštovanje njihove zasebnosti in ustreznega navajanja virov.

Zgodbe je mogoče deliti na različne načine – prek družbenih omrežij, spletnih strani, elektronskih novic, medijev, javnih nastopov ali dogodkov. Pomembno je, da so prilagojene kontekstu in občinstvu, ki mu jih želimo predstaviti.

Predavateljica bo opozorila, da so knjižnice izjemno bogat prostor za pripovedovanje – polne zgodb, ki še čakajo, da jih kdo odkrije in deli z drugimi. Te »nepovedane zgodbe« lahko postanejo navdih za skupnost in orodje za večjo vključenost, razumevanje in povezanost.

Del predavanja bo namenjen konkretnim primerom dobre prakse in ustvarjalni dejavnosti, pri kateri bodo udeleženci prepoznavali potencialne zgodbe iz svojega okolja ter jih začeli oblikovati glede na različne ciljne skupine. Namen tega dela je udeležence spodbuditi, da sami postanejo pripovedovalci zgodb, ki imajo moč navdihovati in povezovati.

Mag. Ana Zdravje: IFLA smernice za zelene in trajnostne knjižnice

Mag. Ana Zdravje bo predstavila prvo izdajo **IFLA smernic za zelene knjižnice**, ki je rezultat mednarodnega sodelovanja pod okriljem sekcije ENSULIB (Sekcija za okolje, trajnostni razvoj in knjižnice) ter posebne delovne skupine. Gre za pomemben dokument, ki knjižnicam po vsem svetu ponuja podporo pri načrtovanju in izvajanju trajnostnih praks.

Smernice temeljijo na več kot desetletju izkušenj in projektov ENSULIB, kot so publikacije *Going Green*, *New Libraries in Old Buildings* ter pobude, ki knjižnice umeščajo kot dejavne akterje v izobraževanju za trajnostni razvoj. Priprava dokumenta, katerega začetek sega v leto 2009, se je intenzivirala septembra 2023, njegova dokončna potrditev pa je predvidena za junij 2025.

Cilj smernic je knjižnicam ponuditi praktično in prilagodljivo orodje za razvoj zelenih praks, ne glede na njihovo velikost, geografsko lego ali poslanstvo. Dokument spodbuja doseganje ciljev trajnostnega razvoja, določenih v Agendi 2030 Združenih narodov, ter lahko služi kot osnova za oblikovanje nacionalnih strategij na področju trajnosti v knjižničnem sektorju.

Smernice so strukturirane v deset tematskih poglavij, ki vključujejo: temeljna načela (kot so dostopnost, energetska učinkovitost, uporaba IKT), usposabljanje osebja, delovanje in vzdrževanje knjižnic, zbirke in njihovo okoljsko ter kulturno vrednost, storitve in programe z družbeno odgovornostjo, pravne in etične vidike, trajnostno zasnovo stavb, spremljanje napredka, primere dobrih praks ter povzetek ključnih usmeritev.

Pomemben del dokumenta predstavljajo tudi priloge, ki vsebujejo globalne mreže, možnosti financiranja, razlagalni slovar in priporočeno literaturo, kar knjižnicam dodatno olajša uresničevanje smernic v praksi.

Predavanje bo poudarilo tudi širšo vlogo knjižnic v trajnostnem razvoju. Knjižnice danes ne služijo več le kot hranilke znanja, temveč kot odprte platforme za civilno udejstvovanje, kjer se odvijajo razstave, predavanja, delavnice, pa tudi konkretne pobude, kot so knjižnice semen, urbani vrtovi, popravljalni kotički in ustvarjalni prostori (makerspace). Njihova največja moč je v dostopnosti in trdni povezanosti s skupnostjo.

IFLA smernice tako predstavljajo strokovno utemeljeno orodje, ki knjižnicam omogoča sistematičen prehod v trajnostno delovanje in prispeva k izpolnjevanju globalnih ciljev trajnostnega razvoja.

Mag. Vanesa Čanji: Razvijanje trajnostnih kompetenc zaposlenih

Predavanje **mag. Vanese Čanji** z naslovom »*Razvijanje trajnostnih kompetenc zaposlenih*« se bo osredotočilo na pomen razvoja znanj in veščin, ki so ključne za prehod v trajnostno naravnano družbo in gospodarstvo. Osrednja ideja je, da zaposleni s praviimi kompetencami postanejo nosilci sprememb in pomemben dejavnik pri uresničevanju trajnostnih ciljev organizacij.

Trajnostne kompetence zajemajo kombinacijo znanja, spretnosti, vrednot in stališč, ki posamezniku omogočajo, da razume kompleksnost trajnostnih izzivov in dejavno prispeva k njihovi rešitvi. Med ključne sposobnosti sodijo sistemsko razmišljanje, predvidevanje prihodnosti, ustvarjalno reševanje problemov ter odgovorno in sodelovalno delovanje.

V predavanju bo pojasnjena razlika med pojmom **trajnost** in **ESG**. Medtem ko trajnost obravnava celoten vpliv organizacije na okolje, družbo in gospodarstvo, ESG predstavlja sklop merljivih

dejavnikov – okoljskih, družbenih in upravljaljskih – ki jih organizacije vse pogostejše vključujejo v svoje strategije, poročila in poslovne modele.

Predstavljena bo tudi evropska pobuda **GreenComp (2022)**, ki definira štiri glavne sklope trajnostnih kompetenc: utelešanje trajnostnih vrednot, razumevanje kompleksnosti trajnostnih izzivov, oblikovanje trajnostnih vizij ter dejavno udejstvovanje. Ta okvir služi kot vodilo za vključevanje trajnostnih vsebin v formalno in neformalno izobraževanje, poklicno usposabljanje ter vseživljenjsko učenje.

Poudarjena bo povezava med razvojem trajnostnih kompetenc in potrebami trga dela. Zelene spretnosti postajajo bistvene ne le za nova zelena delovna mesta, temveč tudi za prekvalifikacijo obstoječih kadrov in usklajitev delovanja z zakonodajnimi zahtevami na področju trajnosti.

Kljub jasni usmeritvi ostajajo številni izzivi: zagotavljanje enakih možnosti za razvoj teh kompetenc, merjenje njihovega učinka, tesnejše povezovanje izobraževalnih vsebin s potrebami trga ter krepitev sodelovanja med sektorji.

Predavanje se bo zaključilo z ugotovitvijo, da so trajnostne kompetence ključne za uspešno prilagajanje okoljskim in družbenim spremembam ter za podporo pravičnemu in zelenemu prehodu, ki vključuje vse zaposlene ne glede na sektor ali poklic.

Dr. Sergeja Planko: Zaposleni – naša moč in šibkost

Predavanje dr. Sergeja Planko z naslovom »*Employees – our strength and weakness*« se bo osredotočilo na zaposlene kot ključni vir organizacijskega uspeha in hkrati potencialno šibkost. Poudarjeno je, da zaposleni niso le vir znanja (miselni kapital), temveč tudi vir energije, zavzetosti in pripadnosti (srčni kapital), ki pomembno vplivajo na delovno okolje in doseganje ciljev. Za razumevanje delovanja organizacije je nujno upoštevati njeno kulturo, energijo zaposlenih, njihovo zadovoljstvo ter delovanje kadrovskih procesov, kot so komunikacija, nagrajevanje, vodenje in razvoj talentov.

Trajnostna usmerjenost organizacije se prične prav pri zaposlenih. Družbeno odgovorno ravnanje vključuje skrb za dobro počutje zaposlenih, kar zahteva temeljito spremembo organizacijske kulture. Gre za zahteven proces, ki vključuje nova vodstvena vedenja, spremembo stališč in pridobivanje novih spoznanj. Vodje imajo pri tem ključno vlogo, saj s svojim načinom vodenja vplivajo na motivacijo in učinkovitost posameznikov ter skupin. Njihova moč lahko izhaja iz formalne pozicije, znanja, dostopa do informacij ali osebne karizme.

V nadaljevanju bo izpostavljeno, da zgolj zadovoljstvo zaposlenih ni dovolj. Za visoko zavzetost so ključni občutek smisla pri delu, podpora vodstva, priznanje, priložnosti za rast ter občutek pripadnosti. Pomembno je, da imajo zaposleni jasno postavljene cilje, možnost razvoja in občutek, da je njihovo mnenje slišano. Zavzetost in motivacijo dodatno oblikujejo tudi generacijske razlike – od tradicionalno zvestih baby boom generacij do digitalno usmerjenih in bolj samoiniciativnih mlajših generacij (Y in Z), ki pričakujejo fleksibilnost, hitro povratno informacijo in večje vključevanje v odločanje.

Učinkovito delo z zaposlenimi zahteva razumevanje različnih osebnostnih lastnosti, načinov komunikacije in upravljanja z različnimi temperamentnimi tipi. Poleg tega ima pomembno vlogo tudi čustvena inteligenca – tako pri vodjih kot pri zaposlenih – saj omogoča boljše razumevanje in upravljanje medosebnih odnosov.

Zaključni del predavanja bo namenjen vlogi kadrovskih strokovnjakov, ki postajajo vse bolj strateški partnerji organizacijskega razvoja. Njihova naloga ni več le administrativna podpora, temveč proaktivno oblikovanje trajnostno naravnane, vključujoče in razvojno usmerjene organizacijske kulture.

Thomas Sture Rasmussen (DB 2030): Danske knjižnice in CTR: od aktivizma do strategije

Predavanje Thomasa Stureja Rasmussena bo prikazalo, kako so danske knjižnice prešle od aktivizma do integralnega dela državne strategije za cilje trajnostnega razvoja (SDG). Pobuda DB2030 je prerasla v nacionalni certifikacijski program za knjižničarje, ki jih usposablja za SDG ambasadorje.

Ključni projekt je WEEK17, nacionalni teden dejavnosti za ozaveščanje o 17 ciljih OZN, ki združuje knjižnice in lokalne skupnosti. Leta 2025 je dogodek postal mednarodni, saj so se mu pridružile knjižnice iz več evropskih držav.

Knjižnice danes delujejo kot prostor učenja, povezovanja in spodbude za lokalno delovanje, s posebnim poudarkom na metodah, kot je Futures Literacy, ki krepijo pripravljenost na prihodnost in lokalno odpornost.

Glavno sporočilo: knjižnice niso le hranilke znanja, ampak aktivni akterji družbenih sprememb.

Beate Guba (TU Wien): Prispevek k trajnostni preobrazbi mest – Pristop knjižnice TU Dunaj

Predavanje bo predstavilo, kako knjižnica Tehniške univerze na Dunaju (TU Wien) s projektom **OPUSH (Open Urban Sustainability Hubs)** aktivno prispeva k trajnostni preobrazbi mest. Knjižnica se uveljavlja kot **ključna družbena infrastruktura**, ki omogoča odprt dostop do znanstvenih virov, spodbuja podatkovno pismenost in tesno sodeluje z lokalnimi skupnostmi, šolami, muzeji in civilno družbo.

V ospredju je koncept **državlanske znanosti**, kjer se prebivalci vključujejo v raziskovalne procese. Predstavljena bosta dva pilotna primera:

1. **Gumpi – Urban Transformation**: prenova mestne ulice v sodelovanju z mladimi in enostarševskimi družinami, s ciljem vključevanja ranljivih skupin v oblikovanje javnega prostora.
2. **Urban Heat Stories**: raziskava vpliva mestnih toplotnih otokov na dobrobit ljudi, z vključevanjem dijakov in starejših občanov ter zbiranjem mikrozgodb in meritev temperature.

Knjižnica TU Wien s tem poudarja svojo vlogo pri **odprti znanosti**, lokalni trajnosti in **demokračnem soustvarjanju znanja**, ob hkratni skrbi za vključevanje marginaliziranih skupin, digitalno dostopnost ter spodbujanje učenja skozi sodelovanje.

Sporočilo predavanja: **Knjižnice niso le prostori znanja, temveč aktivni akterji pri oblikovanju bolj pravičnih, vključujočih in trajnostnih mest.**

Ingrid Stensnes: The Sustainability Lab

Predavanje bo predstavilo projekt **The Sustainability Lab**, ki ga izvaja Mestna knjižnica Bergen (Norveška) kot del svojega prispevka k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Knjižnica, ki

oskrbuje približno 300.000 prebivalcev prek osrednje knjižnice in devetih krajevnih enot, v projektu poudarja **učenje skozi prakso**, **dostopnost znanstvenih vsebin** ter vidno vlogo knjižnic pri trajnostni preobrazbi družbe.

Cilji projekta vključujejo:

- razvijanje znanja in veščin o trajnostnih ciljih preko ustvarjalnih in učnih aktivnosti,
- približevanje znanstvenih raziskav in študij širši javnosti na razumljiv način,
- krepitev prepoznavnosti knjižnic kot pomembnih akterjev pri doseganju trajnostnih ciljev.

Projekt vključuje različne **praktične dogodke**:

- **Fixit Thursdays** – dnevi popravil,
- **Repair Saturdays** – delavnice popravljanja elektronike in instrumentov,
- **natečaje za preoblikovanje (redesign)** ter
- **razstave** in tematske večere, ki osvetljujejo okoljske probleme (npr. modna industrija, odpadki).

Pomembna sporočila projekta so, da je **trajnost uresničljiva z majhnimi koraki**, da je treba **znanje povezati s praktičnimi veščinami**, ter da je uspeh mogoč le ob **sodelovanju z drugimi lokalnimi akterji**.

Predavanje poudari knjižnico kot **aktivno skupnostno središče**, kjer se trajnost gradi skozi znanje, sodelovanje in vsakdanje ravnanje.